

Atıf Bilgisi: Köseoğlu, A. (2023). Tiktok'ta mahremiyet algısının dönüşümü. *İNİF E- Dergi*, 8(1), 172-188.

TİKTOK'TA MAHREMİYET ALGISININ DÖNÜŞÜMÜ*

Arş. Gör. Dr. Aslı KÖSEOĞLU**

DOI: 10.47107/inifedergi.1150606

Araştırma Makalesi***

Başvuru Tarihi: 29.07.2022

Kabul Tarihi: 04.05.2023

Öz

Yeni medyanın sunduğu olanaklar hiç kuşkusuz insan yaşamını derinden etkilemiş ve insanın gelişimine olanak sunmuştur. Özellikle sosyal medya olarak adlandırılan mecralarla birlikte insanlar olay ve olgulardan kısa sürede haberdar olabilir hale gelmiş; her an ve her yerden yapılabilir paylaşımlarla birlikte kişilerarası etkileşim tüm dünyada artmıştır. Sosyal medyanın sunduğu bu başlıca olanakların yanı sıra yeni ortaya çıkan sosyal platformlar, bireylerin düşünce ve tutumlarını etkilerken mahremiyet meselesine bakış açılarını da değiştirmiştir. Mahremiyet kişinin özel hayatında ya da yaşam alanında diğer insanlarla paylaşmak istemediği, kişinin kendisine özgü bir hak olup yasalarda da karşılık bulan bir kavramdır. Toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösteren mahremiyetin sınırları net bir biçimde çizilemese de herkes tarafından kabul görmesi beklenen yönleri vardır. Sosyal medya mahremiyete ilişkin sınırların ortadan kalmasına ve ihlallerin yaşanmasına neden olmakta; muhtelif paylaşımlara izin veren yönü ile mahremiyet algısına en fazla zarar veren yerlerin başında gelmektedir. Sosyal medyanın fotoğraf, video, yazı paylaşımına izin veren altyapısı, kullanıcıların yaşamlarına ilişkin büyük, küçük neredeyse tüm detayları kitlelerle paylaşmasını sağlamak ve bazı kullanıcılar bunda bir tuhafılık görmemektedir. Mahrem kaygılarla gündelik yaşamda gizli tutulan bilgiler, ön plana çıkarılmayan birçok davranış, yaklaşım ya da inanç TikTok mecrasında daha fazla izlenmek ve bunun neticesinde takipçi kazanarak hediye almak adına sergilenir hale gelmektedir. Bu çalışmada TikTok adı verilen sosyal medya mecrasında mahremiyet algısının nasıl dönüştüğünün ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda 25 TikTok paylaşımı betimsel analiz ile irdelenmiştir. Çalışmanın sonucunda insanların bu mecra da mahremiyet konusunu göz ardı ettiğine ulaşılmıştır. Mahremiyet anlayışındaki değişim sosyal medya araçlarının devreye girmesiyle başlamış olsa da büyük değişim TikTok'ta zirveye çıkmış ve mahremiyet bu mecra da neredeyse yitip gitmiştir.

Anahtar Kelimeler: Mahremiyet, Tiktok, Medya, Mahrem, Dönüşüm

TRANSFORMATION OF THE PERCEPTION OF PRIVACY ON TIKTOK

Abstract

The possibilities offered by the new media undoubtedly affected people's lives deeply and allowed them to develop. In particular, the channels called social media allowed people to be informed about events and phenomena; and with the posts that could be shared at any time and any place, interpersonal communication increased all around the world. Alongside the opportunities presented by social media, the newly emerged social platforms have changed people's views on privacy while affecting their thoughts and attitudes. Privacy is defined as the things a person does not want to share with other people in his/her private life or living space. It is an individual right and is also covered by the law. While the boundaries of privacy, which differ across societies and cultures, cannot be clearly defined, there are some aspects that are expected to be recognized by everyone. Social media has resulted in the disappearance of privacy and the violation of borders. With its interactive aspect that is suitable for various sharing, social media is one of the places that

* Bu çalışmanın literatür kısmı Socrates 5. Uluslararası Eğitim, İşletme, İktisat ve Sosyal Bilimler Kongresi'nde sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Sosyal Medya Mecralarından Instagram'da Mahremiyet Yitimi" adlı bildiride sunulmuştur.

** Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, E-mail: aslikoseoglu@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0180-7730.

*** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

damages the perception of privacy the most. Some users share almost all of the details of their lives with the masses, regardless of whether they are important or not, due to the infrastructure of social media that allows the sharing of photos, videos, and texts, and they see no strangeness in this. Many behaviors, approaches, beliefs kept hidden or not featured due to privacy concerns, have started to be exhibited for being viewed more on TikTok and receiving gifts by gaining followers. This study aims to present how privacy has evolved on the social media platform called TikTok. 25 TikTok posts examined with descriptive analysis. As a result of this study, it was revealed that people ignored privacy. The perception of privacy on TikTok has disappeared rather than experiencing a transformation. While the change in understanding of privacy began with the introduction of social media tools, the major shift has peaked in TikTok, and privacy has nearly vanished in this channel.

Keywords: *Privacy, Tiktok, Media, Private, Transformation*

Giriş

Her geçen gün kullanıcı sayısı hızla artan sosyal medya, çok kısa sürede toplumun büyük bir kesimine ulaşabilme özelliğinden dolayı kültürel bir tüketim aracı işlevi görmektedir. Farklı yaş gruplarından bireylerin yer aldığı bu platformlar, onları kullanan toplumların özelliklerini, yaşam tarzlarını ve kültürlerini de içerisinde barındırmaktadır. Tarihsel süreç boyunca içerisinde yaşanan kültüre ve zaman göre içeriği-bağlamı değişen ve toplumsallaşma sürecinin yapı taşlarından olan mahremiyet kavramı artık sadece gerçek hayatla sınırlı kalmamakta, sosyal medyada da dikkat çekmektedir. Mahremiyet kişinin ifade özgürlüğünü, vücut sınırları hakkındaki kararlarını, nasıl yaşamak istediğine dair fikirlerini içeren bir kavramdır (Akgül ve Hekimoğlu Toprak, 2019, s. 79). Gerçek yaşamda bahsi geçen meseleler genellikle gizli tutulup mahrem kabul edilirken sosyal medyada zaman zaman mahrem kabul edilen durumlar gözler önüne serilmektedir. Sennet bu durumu kamusal alanın boşaltılıp terk edilmesiyle ilişkilendirmiş ve bunun sonucunda mahrem ilişkilerin çekim gücünün daha da arttığını ifade etmiştir (Sennet, 2016, s. 26-27).

Sosyal medya mecraları arasında Facebook, YouTube, Twitter ve Instagram'a göre daha yeni olduğu kabul edilen TikTok, insanların videolar aracılığıyla etkileşim sağlamasına olanak sunmaktadır. Gerçek yaşamda olmayan ya da gözler önüne serilemeyecek bir yaşam tarzını inşa etmeye yönelik paylaşımlara izin veren TikTok; canlı yayın açma, düello yapma, beğeni gönderme, hediye gönderme-alma, favorilerine ekleme gibi özellikleriyle öne çıkmakta ve içerik üreticilerine kazanç sağlamaktadır.

Gündelik hayatta bir başka bireyin özel hayatına kolayca müdahale edilemezken TikTok'ta birçok kişinin anlık ve gönüllü olarak mahremini ortaya dökmesi ve böylelikle diğer bireylerin mahremiyet sınırlarını aşabilir hale gelmesi bu mecrada mahremiyet anlayışının dönüştüğünü göstermektedir (Budak, 2016, s. 105). Bu çalışmada ilk olarak mahrem ve mahremiyet kavramları ile sosyal medyada mahremiyet meselesi literatür üzerinden irdelenmiştir. Daha sonra TikTok hakkında genel bilgiler verilerek çalışmanın uygulama bölümüne geçilmiştir.

Çalışma kapsamında 27 Haziran 2022 ile 27 Temmuz 2022 tarihleri arasında TikTok'ta yayınlanan 25 görsel, amaçlı örnekleme ile belirlenmiş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Çalışmada amaçlı örneklemin kullanılma nedeni; amaçlı örneklemin olasılık temelli olmaması ve araştırmacıya uygun olduğunu düşündüğü içerikleri çalışmaya dâhil etme fırsatı sunmasıdır (Taylan, 2015, s. 79). Betimsel analiz ile de incelenen görseller mahremiyet bağlamında yorumlanmıştır.

1. Mahrem ve Mahremiyet

“Mahrem” kelimesi Arapça kökenli olup Türk Dil Kurumu sözlüğünde “gizli, yasak, başkalarına söylenmeyen” (sozluk.gov.tr) olarak tanımlanmıştır. Göle, mahrem kavramını gizlilik, aile hayatı, kadının sahası, erkeğin ailesi, yabancı olanın bakışlarından gizlenen her şey olarak ifade etmekte; mahrem kavramını açıklamak için “özel alan”

ifadesinin kültürel bağlamda eksik kalacağına vurgu yapmaktadır (Göle, 2010, s. 20). Bu noktada mahrem kavramını başkalarının bilmesinden sakınılan, başkalarının görmesinin istenmediği, gizli kalmasının tercih edildiği, özel olarak nitelendirilen bilgiler, konular veya olaylar olarak tanımlamak mümkündür.

Toplumsal bir dinamik olarak atfedilen mahremiyet kavramı ise içine müdahil olunmayan, yabancıya kapalı (Aydın, 2009, s. 61) alanları tanımlamaktadır. Ayrıca bireylerin diğer bireylerle neleri paylaşacağına, bu paylaşımların ne ölçüde gerçekleşeceğine ya da hangi bilgilerin kendilerinde kalması ya da paylaşması gerektiğine karar verdiği soyut sınırlardır. Algül (2018, s. 23) mahremiyeti, “kişisel olan ile toplumsal olanın ayırımına varma” şeklinde tanımlamaktadır. Mahremiyet, sıcaklık, güven ve duyguların açıkça ifade edilmesi gibi düşünceleri çağrıştırmaktadır (Sennet, 2016, s. 18). Yüksel’e göre mahremiyet, bizlerin başkaları tarafından ne ölçüde tanınıp bilindiği, diğer insanların bize hangi ölçüde fiziksel olarak ulaşabildiği, bizlerin başkalarının ilgi ve dikkatinin ne ölçüde nesnesi olduğumuz konularıyla doğrudan ilintilidir (Yüksel, 2009, s. 278). Bu bağlamda mahremiyet temel bir insan hakkı olup modern çağda tüm insan hakları arasında tanımlanması en zor kavramlardan birisidir (Bennet, 2009). Kavramın net bir biçimde tanımlanamamasının en önemli gerekçesi mahremiyet algısının toplumdan topluma, kültürden kültüre hatta bireyden bireye bile farklılık gösterebilir nitelikte olmasıdır.

Mahremiyet denilen paradoksun mahremiyete ilişkin tutum ve davranış ikilemini kapsadığını ifade eden Kokolakis’e göre mahremiyet üç yönde ele alınabilir. Bunlar; insanı çevreleyen fiziksel alana ilişkin bölgesel mahremiyet, kişinin varlığına karşı gereksiz müdahaleleri içeren kişi mahremiyeti (buna fiziksel ya da üst araması örnek verilebilir) ve son olarak kişisel verilere ilişkin bilgilerin nasıl toplanabileceğinin, depolanabileceğinin, işlenebileceğinin ve dağıtılabileceğinin kontrolünü içeren bilgi mahremiyetidir (Kokolakis, 2017). Laurie ise, mahremiyeti iki boyutta ele almaktadır. Bunlar; mekânsal mahremiyet ve enformasyonel mahremiyettir. Mekânsal mahremiyet, kişinin fiziki ve psikolojik benliğine ulaşılabilmesi olarak ifade edilirken enformasyonel mahremiyet ise kişinin kendisine ilişkin özel bilgilere başkasının erişememesi durumudur (Laurie, 2002, s. 6).

Mahremiyet bireyin yaşamdan gönüllü veya geçici olarak çekilmesi olarak da düşünülebilmektedir. Bu tutum yalnızlığa çekilme biçiminde gerçekleşebileceği gibi küçük ya da geniş gruplar arasında anonim bir halde kalma biçiminde de kendisini gösterebilmektedir (Yüksel, 2009, s. 278). Bu bakımdan mahremiyet, kişinin çevresindekilere çizdiği sınır olup bu sınırın ölçüsü kişi tarafından belirlenmektedir.

2. Sosyal Medyada Mahremiyet

İnternet bugün gündelik yaşamın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiş, sadece bununla da yetinmeyerek sosyal medya denilen bir mecranın gelişimine ortam sunmuştur. Sosyal medya, insanların online olarak fotoğraf, video ve haber gibi içerikleri paylaşmasına olanak sağlayan web sitelerine verilen ortak addır. Bu mecraların ana noktasını katılım ve paylaşım oluşturmaktadır (Kırık, 2013, s. 74-75). Geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcılara anlık içerik oluşturma ve paylaşma gibi önemli imkânlar sunan sosyal medya platformlarının kullanımı neredeyse tüm kişilere açıktır ve basittir. Özellikle akıllı telefon ve uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte bireyler bu mecralara daha fazla yönelmekte ve oluşturdukları farklı içerikleri takipçilerine sunma fırsatı yakalamaktadır.

Sosyal medya hiç kuşkusuz onları kullanan toplumların kültürünü de yansıtmakta ve şekillendirmektedir. Kültürden kültüre, toplumdan topluma ve hatta bireyden bireye farklılık gösteren mahremiyet kavramı ise bu bağlamda ağırlıklı olarak özel alan ve

kamusal alan arasındaki farkın belirginleşmeye başlamasıyla dikkat çekmiştir. Kamusal ifadesi herkesin denetimi ve katılımına açık olma anlamlarını taşıırken özel sözcüğü ise bireyin yakın çevresini işaret etmektedir (Sennett, 2016, s. 31). Güngör'e göre, modernleşme süreci insanların özel ve kamusal alanları arasındaki sınırların belirginleşmesine neden olmuş; ev ve aile ortamları özel alan olarak atfedilirken ev dışı ortamlar kamusal alan olarak ifade edilmiştir. Fakat sosyal medyayla bu keskin sınırlar neredeyse yok olmuş; zaman ve mekân gibi sınırları ortadan kaldıran sosyal ağlar, her an her yerden iletişim olanağını insanların hayatına katmıştır (Güngör'den aktaran Semiz Türkoğlu, 2018, s. 170).

Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, TikTok yaygın olarak kullanılan ve dolayısıyla kullanıcı sayısı devamlı olarak artan sosyal medya araçlarıdır. Algül'e göre sosyal medya araçları çeşitli amaçlar bakımından yoğun bir biçimde kullanılmakta, bu mecralarda yapılan paylaşımlarla özel alana ilişkin sınırlar ortadan kalkmaktadır. Toplumun şekillenmesinde önemli bir rol oynayan sosyal medya, toplumsal süreci ve dinamikleri etkileyerek etik, ahlak gibi kavramların değişim ve dönüşüm geçirmesine neden olmaktadır (Algül, 2018, s. 24). Mahremiyet meselesi de bahsi geçen değişim ve dönüşümden nasibini almış; günlük yaşamda gizli tutulması gereken bilgiler ya da ayıp olarak karşılanan davranışlar (yani mahremiyet sınırları içerisinde kabul edilen birçok durum) bu mecralarda diğerlerine sunulabilecek içerikler haline dönüştürülmüştür.

Bugün sosyal medyada beğenilmek ve iltifat almak adeta bir ihtiyaç haline dönüşmüş; kullanıcılar bu ihtiyaçlarını giderebilmek adına tanımadıkları kişileri arkadaş listelerine ekler hale gelmiştir (Karaaziz ve Atak, 2013, s. 47). İçeriklerini gizleme gereği de duymayan kimi kullanıcılar, bu mecralarda gündelik yaşamlarından kesitler paylaşmayı sürdürmekte; bu tür paylaşımlar da akla güvenlik meselesini getirmektedir. Örneğin bir anne çocuğunun kaydının olduğu okulu, onun hangi saatlerde okulda olduğunu, kendisinin saat kaçta çocuğunu okuldan aldığını sosyal medya platformlarında paylaşabilmekte, bu davranışıyla çocuğu kötü niyetli kişilere hedef gösterebilmektedir. Sosyal medyada sunulan bilgilerin hangi amaçlar uğruna kullanılacağı hakkında net bir biçimde bilgi sahibi olunmadığı durumlarda ise tehlike daha da artmaktadır (Semiz Türkoğlu, 2018, s. 172).

Sosyal medyada insanlar arasındaki paylaşımın ileri seviyesi olarak düşünülen mahremiyetin açık bir biçimde yaşanması ve paylaşılmasıyla birlikte ötekinin hiç kimseyle karıştırılmayacak hale gelmesi söz konusudur (Gasset, 2017, s. 140). Bu noktada kısa sürede popüler olmak, takipçi sayısını artırmak ve bunun neticesinde para kazanmak gibi amaçlar uğruna mahremiyet kişinin iradesiyle ortadan kalkmaktadır. Sosyal medya platformlarında kendi bedenlerini, yaşamlarını ya da fikirlerini paylaşarak kimlik ve benliklerini görünür hale getirenler, kendi tanıtımlarını yaparak adeta bir meta haline dönüşmektedir. Ayrıca bu mecralarda sadece mahremiyetini ifşa edenler de yoktur. "Kullanıcı" sıfatıyla platformlarda olan insanlar, başkalarının özel hayatlarını teşhir ettiği anların seyircisi olmak adına da yoğun bir istek duymaktadırlar (Güven'den aktaran Değer, 2018, s. 171). Aslında birçok insan geçmiş dönemlerde bir yerde görünme fikrinden dahi tedirgin olurken bugün adeta vitrinde yaşamaktadır.

Nerede olunduğuna, kimle gezildiğine ilişkin detaylar, hangi sevgilinin hangi sebeple terk edildiği, eski sevgili ya da eşlere üstü kapalı ya da açık biçimde kin ve nefret dolu söylemler, birbirleriyle olan husumetler (Değer, 2018, s. 171), dini ve siyasi inançlar, ait olunan mesleğe ilişkin gizli kalması gereken mahrem bilgiler bu mecralarda birçok kişi tarafından kontrolsüzce sunulmaktadır.

Sosyal medya muhtelif paylaşımlara müsait etkileşimli yönüyle mahremiyet algısına en fazla zarar veren yerlerin başında gelmektedir. Sosyal medyanın fotoğraf,

video, yazı paylaşımına izin veren altyapısıyla kullanıcılar yaşamlarına dair her şeyi paylaşabilmekte ve bunda da bir tuhafılık görmemektedir. Bugün sosyal medya araçlarıyla birlikte insanlar ünlülerin hayatına imrenmekte, onlar gibi yaşamak ve onlar gibi olmak için izleyici önünde olmayı arzulamaktadır. Sınırlı bir alanda etkileşim kurmak kişilere yetmemekte, görülen her şey “ben de yapabilirim” mantığı ile bu mecra da taklit edilmektedir (Aydın, 2021, s. 75). Sosyal medyada iletişim denilen süreç sanal olarak gerçekleşse de bu mecra; bireylerin duygularını, düşüncelerini, beklentilerini ve yaşam tarzlarını değiştirebilecek kadar hayatın içinde olduğundan toplumsal değişime neden olabilecek güçte görülmektedir.

3. Sosyal Medya Araçlarından TikTok

2016 yılında Douyin adıyla ortaya çıkan TikTok, merkezi Pekin’de olan çok uluslu bir Çin teknoloji şirkettir. Kurulduktan bir yıl sonra benzer bir uygulama olan Musical.ly ile birleşerek daha da güçlü hale gelen TikTok, dünyada 500 milyondan fazla kullanıcıya sahiptir. We Are Social 2021 Raporu’na göre Türkiye’de en çok kullanılan dokuzuncu uygulamadır. Ayrıca platformun 32 milyondan fazla kullanıcısı vardır (Aydın, 2021, s. 76).

TikTok video temelli bir uygulama olup hem içerik oluşturma hem de farklı içerikleri kullanıcıların beğenisine sunma gibi özellikleriyle son dönemin en popüler sosyal medya araçlarından biridir. Video çekme özelliğinin yanı sıra, kullanıcılarına efekt ekleme, sevilen müziklerle video çekme, ünlü kişileri taklit etme (Barım, 2021, s. 17), canlı yayın açma, düello düzenleme gibi özellikleri de sunmaktadır.

Kullanıcıların ilgi alanlarına göre belirlenen video ya da canlı yayınlar akışta yer almakta, kişi ilgi duyduğu içeriği görüntüleyerek ona beğeni veya hediye bırakabilmekte, yorum yapabilmekte, içeriği favorilerine ekleyebilmekte ya da bir başkasına farklı platformlar aracılığıyla gönderebilmektedir. Neredeyse tüm içerikler müzikli ya da doğal seslidir. Yüklenen videolara ya da canlı yayınlara eklenen hashtag’lar aracılığıyla da daha fazla kullanıcıya ulaşmak hedeflenmektedir. Video yayınlanmadan önce içerik oluşturan kullanıcıların her bir parça üzerinde düşündüklerini ifade eden Gül Ünlü vd. göre, birçok içerik üreticisi videoyu yayına koymadan önce yakın çevrelerine göndererek içeriğin uygunluğu hakkında bilgi almaktadır (2020, s. 125). Bireylere yükledikleri videolar aracılığıyla söz söyleme hakkı tanıyan TikTok uygulaması; paylaşımın içeriğini, süresini, konusunu, çekim açısını ve seslendirmeyi kullanıcılarına bırakmakta ve böylelikle kullanıcılar diledikleri biçimde benlik sunumlarını gerçekleştirebilme özgürlüğüne sahip olmaktadır. Platformda denetleyici unsurların olmaması içeriklerin kontrolsüzce ve kimi zaman uygunsuzca oluşturulmasına neden olmakta ve bu tutum geri dönüşü olmayan toplumsal çöküşe neden olabilecek türden görülmektedir.

4. Çalışmanın Amacı, Önemi ve Yöntemi

Sosyal medya insanların duygularını, düşüncelerini, inançlarını; özünde ise yaşamlarını etkilemekte, çevrimdışı hayatlar buralarda çevrimiçi hale gelmektedir. Çalışmayla sosyal medyanın mahremiyet algısına olan etkisinin açığa çıkarılması amaçlanmıştır; bu bağlamda yeni ve yükselen sosyal medya araçlarından olan TikTok çalışmanın örneğini oluşturmuştur. Çalışmayla, her sosyo ekonomik düzeyden bireyin yer aldığı TikTok’ta mahremiyet algısının nasıl bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini ortaya koymak hedeflenmiştir. Çalışmanın konuyla ilgili yapılması planlanan diğer çalışmalara ışık tutabilecek yönü araştırmayı önemli kılmıştır. Çalışma kapsamında TikTok’ta 27 Haziran 2022- 27 Temmuz 2022 tarihinde yayınlanan video ya da fotoğraflar arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle 25 görsel belirlenmiş ve bunlar mahremiyet kavramı odağında incelenmiştir.

Olasılığa dayanmayan amaçsal örneklemede birimler kasıtlı olarak seçilmekte ve araştırmacıya sürece dair derinlemesine çözümlene olanağı sunmaktadır (Taylan, 2015, s. 74). Çalışma kapsamında belirlenen görseller mecranın mahremiyet algısında yarattığı değişiklikleri ortaya koyması bakımından en fazla ön plana çıkanlar olarak tespit edilmiştir. Amaçsal örneklemede, araştırmacı kendi yargılarına ya da edindiği bilgilere göre araştırmanın amacına en uygun olduğunu düşündüğü birimleri örneklem olarak belirlemektedir (Taylan, 2015, s. 79).

Çalışma kapsamında örneklem olarak seçilen görseller betimsel analizle incelenerek bunlar üzerinden çıkarımlar yapılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre betimsel analiz, ele alınan konunun önceden saptanmış belli başlı temalara göre araştırmacı tarafından anlamlandırılmasıdır (aktaran Özdemir, 2010, s. 336). Bu çalışmadaki temaların belirlenme sürecine etki eden en önemli unsur ise çalışma öncesinde araştırmacının TikTok'ta mahremiyet algısının dönüşümüne ilişkin yaptığı gözlemlerdir. Gözlemler neticesinde ağırlıklı olarak beden ve cinselliğin teşhiri, ev içi etkinliklerin sunulması, kazanç ve gelir bilgilerinin ifşa edilmesi, mesleki saygınlığa gölge düşürebilecek davranışların tekrarı, dini ve siyasi görüşlerin açıklanması, çocukların ve hayvanların mahremiyetlerinin hiçe sayılması, kişisel bakım anlarının teşhiri gibi konularda mahremiyet ihlallerinin yapıldığı tespit edilmiş ve temalar bu bağlamda oluşturulmuştur. Çalışma kapsamında belirlenen temalar ise şöyledir; bedene ilişkin mahremiyet algısı, kazanç ve gelirin mahrem olduğuna ilişkin mahremiyet algısı, evin mahrem olduğuna ilişkin mahremiyet algısı, cinselliğin mahrem olduğuna dair mahremiyet algısı, mesleki saygınlığa ilişkin mahremiyet algısı, siyasi ve dini görüşlerin mahrem olduğuna ilişkin mahremiyet algısı, kişisel bakım anlarının mahrem olduğuna ilişkin mahremiyet algısı ve çocuklara ilişkin mahremiyet algısı. Bu çalışmada incelenen kesitler bir başka araştırmacı tarafından farklı ya da benzer bağlam ve yorumlarla irdelenebileceği gibi örneklere aynı bağlamda yaklaşıldığında benzer sonuçlara ulaşılabileceği öngörülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma kapsamında yapılan anlamlandırmaların, örnek alınan kesitlerin araştırmacı tarafından yorumlanmasıyla sınırlı olduğu ifade edilmelidir.

5. Çalışmanın Bulguları

Çalışmanın bu kısmında belirlenen görseller üzerinden elde edilen araştırma bulgularına ve yorumlarına yer verilmiştir. Araştırma boyunca odaklanılan temel mesele ise "TikTok'ta mahremiyet algısının geçirdiği dönüşüm nasıldır?" sorusunun yanıtlarıdır.

5.1. Bedenin Sergilenmesi

TikTok'ta bazı insanlar daha fazla takipçi kazanmak ve maddi çıkar elde etmek uğruna bedenlerini ifşa etmiştir. Mahremiyet denilen kavram toplumdaki normdan topluma, kültürden kültüre hatta bireyden bireye farklılık gösterse de belli başlı davranış kalıpları ya da düşünceler, neredeyse herkes tarafından mahrem olarak kabul edilmektedir. Bedenin mahrem olduğuna ilişkin düşünce de bunlardan biridir.

Her ne kadar bedenin sahibi kişinin kendisi olsa da bedenler toplumsal etkileşim ortamının norm ve değerlerinden etkilenmektedir. Dolayısıyla birçok toplumda insan bedeni ve bedene ilişkin özel yerler mahremiyet sınırları içerisinde kalmaktadır. Bu yönüyle mahremiyet; insan bedeninde bakılması, dokunulması, hakkında konuşulması uygun olmayan ve bir çeşit dokunulmazlık gerektiren bir olgu olarak dikkat çekmektedir (Erdem, 2016, s. 55). Özellikle bedenlerini teşhir eden kadınlar, erotik kıyafet ve pozlarla kendilerini adeta bir meta haline getirmiş, bu davranışlarıyla dikkat çekmeyi ve takipçi kazanmayı amaçlamışlardır.

Görsel 1. Bedenlerini Sergileyen İnsanlar

Kaynak: TikTok

Videoların üzerine yazılan: “Benimle bir gece geçirmek ister misin?”, “Bizi bir gece misafir edecek yok mu?” gibi cümlelerle de kadınların kendi cinselliklerine gönderme yaptıkları görülmüştür. Yine görsel 1’de son karede yer alan: “Dümdüz zayıf kız seviyormuş” söylemiyle kendi dolgun bedenine dikkat çekmeyi amaçlayan kadın, videonun devamında vücudunu sergileyerek ne kadar güzel ve kadınsı bir bedeninin olduğunun onaylanması için erkek takipçilerine: “Beyler sizce güzel miyim?” diye seslenmiştir. Diğer görselde evinin içerisinde yarı çıplak bir biçimde oynayan bir kadın vardır. Ve bu görüntü canlı yayından alınmıştır. Yayın esnasında kadına erotik içerikli yorumların yanı sıra hakaret ve nefret söylemi içeren birçok mesaj da yazılmıştır. Kadın tüm bunlara alaycı bir biçimde cevap vermiş ve oynamaya devam etmiştir. Şaşman Kayılı’ya göre kadın kimliğinin bedeninin üzerinden tanımlanması ve seyirlik olarak eril bakışa sunulması feminist ideolojinin temel eleştiri konularındandır (2015, s. 147). Bu paylaşımlarda dikkat çeken ise mahremiyet algısına ilişkin sınırları aşan bu davranışları gönüllü olarak sergileyenlerin kadınların kendilerinin olmasıdır. Böylelikle gündelik yaşamdaki beden mahremiyetine ilişkin algının şöhret olmak uğruna TikTok’ta dönüşüm geçirdiğini söylemek yerindedir.

Araştırma boyunca TikTok’ta çoğunlukla kadın bedeninin teşhir edildiği görülse de erkek bedeninin de sergilendiği tespit edilmiştir. Görsel 1’de üçüncü sırada yer alan erkek birey, ev içerisinde misafirin dahi karşısına çıkılamayacak bir kıyafetle videoda yer alarak beden mahremiyetini ifşa etmiştir. Giydiği kıyafet gündelik yaşamdaki mahremiyet algısının ötesine geçerek dikkat çekmek veya beğenilmek uğruna erkek bedeninin teşhirine örnek olmuştur. Takipçilerinden gelen beğenileri, hakaretleri ve erotik yorumları son derece sevimli karşılayan kişilerin yaptıkları bu tür paylaşımlar, beden mahremiyeti denilen algının TikTok’ta değişime uğradığını kanıtlar niteliktedir.

5.2. Kazanç ve Gelirin Sergilenmesi

Günümüzde akıllı telefonlar vücudun adeta bir uzantısı olduğundan bu cihazlar aracılığıyla sınırsızca paylaşım söz konusu olmuştur. Akıllı telefonlar artık arama ihtiyacının ötesine geçerek bireyin dijital kimlik inşasında etkin bir rol oynar hale gelmiştir.

Gerçek hayatta insanlar, kazandıkları paraları ya da aldıkları maaşı genel olarak gizli tutma eğilimi göstermektedir. Geliri gizli tutma eğilimi insanların hem çevrelerinden gelebilecek tehlikelere engel olmak istemelerinden hem de kazancın kişisel bir bilgi (mahrem) olarak kalmasını arzulamalarından kaynaklanmaktadır. Günümüzde hem kadınlar hem de erkekler çalışma hayatında eşit bir biçimde yer almakta ve gelirlerini

tartışma konusu yapmamaya hassasiyet göstermektedir. Bu eğilimi aşına olunan cinsiyetçi bir söylemle de desteklemek mümkündür: “Kadının yaşı, erkeğin maaşı sorulmaz”.* Fakat TikTok’ta artık bu mahrem bilgi de ifşa edilir hale gelmiş; gelir bilgisi eğlence konusu ve övünç kaynağı haline getirilmiştir.

Görsel 2. Gelirlerini Sergileyen İnsanlar

Kaynak: TikTok

Görsel 2’nin ilk karesinde kazandığı parayı ortaya dökerek sayan bir birey vardır. Bu ana ilişkin görüntüler çekilirken içerikte kişinin yer ve konum bilgisi de verilmiş, bu yüzden birey adeta kendisini tehlikeye atmış ve ne yazık ki bunun farkına bile varmamıştır. Yaklaşık 70 bin beğeni alan içerikte: “Allah verdi sonunda” ifadesine yer verilerek diğer kullanıcılara adeta nispet yapılmıştır. İkinci görselde ise asgari ücretle geçinemediğini ifade eden birey, aldığı maaş ile video çekerek onu ne kadar kısa sürede bitirdiğini eğlenceli bir içerikle vurgulamış, bu durum da “Ağlanacak haline gülüyor” cümlesini akla getirmiştir.

Gösteriş amaçlı olarak sergilenen bu davranışlar TikTok’ta yeni bir kimlik inşa etmeye hizmet etmektedir. Özellikle ayağındaki işçi çizmeleri ile bu kadar çok paraya sahip olduğunu gösteren bireyin toplum tarafından beğenilmeye, onaylanmaya, güçlü ve başarılı kabul edilmeye ihtiyacı vardır. Çünkü bu mecra bu tür içeriklerle bireyleri statülerini yükseltebileceklerine inandırmaktadır. Görüldüğü üzere TikTok’ta insanların para kazanmasının bir önemi yoktur. Önemli olan kazanılan parayı göstermektir. Özünde bu tür paylaşımlarla bireyler toplumda itibar kazanabileceklerine ya da daha sempatik kişiler olarak algılanabileceklerine inanmaktadır.

5.3. Ev İçi Etkinliklerin Sergilenmesi

Ev insanın en rahat ve güvende hissettiği mekânların başında gelmektedir. Evin dört duvarının olması hem somut hem de soyut anlamda diğer insanlara sınır koymak açısından son derece belirgindir. Porteous’a göre (1976, s. 383), toprak ananın üzerinde yaşayanlara sunduğu güvende olma hissi, bireylere ev aracılığıyla aktarılmaktadır. Burada var olan yaşantı diğer bireylerin gözetimine ve denetimine kapalıdır. Bir Müslüman için ise ev, başkalarının serbestçe girip çıkamayacağı, içinde yaşanılanların gizli kalması gerektiği mahrem mekândır (Erdem, 2016, s. 55). Bir kimsenin evine izinsiz girmek ya da içeride yaşanılanlara kulak misafiri olmak toplum tarafından ayıp karşılanan davranışların başında gelmektedir.

* Makalede bu ifadeye yer verilmesinin nedeni kazancın gizli tutulmasına ilişkin toplumsal bakış açısını ortaya koymaktır. Bu ifade son derece cinsiyetçi bir yaklaşım içermesi sebebiyle akademik düzlemde tartışmaya açıktır. Lâkin bu çalışmanın konusu “cinsiyetçi söylem” olmadığından, bahsi geçen cümle başka bir çalışmada daha detaylı bir biçimde irdelenebilir.

Görsel 3. Ev Halini Sergileyen İnsanlar

Kaynak: TikTok

TikTok'ta evin mahrem kabul edildiğine ilişkin yaygın düşünce neredeyse yoktur. Evde gün içerisinde yapılan temizlik ve yemek aktiviteleri, bebeklerin özel bakımları ve emzirilme anları, yetişkinlerin tartışmaları, aile içi sorunlar daha fazla izleyici çekebilmek için seyirlik hale getirilmektedir.

Görsel 3'te yer alan ilk görüntüde, kurban kesme ibadeti insanlara gösteriş yapmak adına kullanılmıştır. Videonun devamında dinen gelir düzeyi düşük olan insanlara dağıtılmakla yükümlü olunan et miktarı, sürekli övülmüştür. İçerikle kurban kesme ibadeti bir üstünlük haline getirilmiş ve toplumsal statü unsuru olarak gösterilmiştir. “*İbadetin gizli olanı makbuldür*” düsturundan yola çıkılan süreç TikTok'ta: “*Yaptığın ibadeti göstermiyorsan bir anlamı yok*” şekline bürünmüştür.

İkinci görselde evinde bebeğini emziren bir anne vardır. Gerçek yaşamda yakın çevresindeki bireylerden bile bu etkinliği mahrem sayarak gizleyen anneler vardır. Her ne kadar emzirmek son derece doğal bir eylem olarak kabul edilse de toplumsal normlar bu etkinliğin kamusal alanda yapılmaması yönünde düzenlenmiştir. Örneğin birçok alışveriş merkezi, hastane vb. yerlerde emzirme odaları bulunmakta böylelikle anne ve bebek mahremiyeti korunmaktadır. Dolayısıyla toplum içerisinde bile gerçekleştirilmekten uzak durulan bu eylem, sosyal medyada takipçi kazanmak adına seyirlik hale getirilmiş; anne ve bebek mahremiyeti bizzat anne tarafından yok sayılmıştır.

Konuya ilişkin son görselde ise bir kahvaltı masası kurulmuş ve aile bireyleri masanın etrafına toplanmışlardır. Videoda sık sık yedikleri yiyeceklerin ne kadar lezzetli olduğunu ifade eden insanlar vardır. Bilindiği üzere yemek yemek insanın en temel biyolojik ihtiyacıdır. Geçmiş yıllarda toplumsal olarak insanların neler yediğinin konuşulmadığı, başkalarının yanında yemek yemenin göz hakkı bağlamında sıkça vurgulandığı, yemeğin paylaşıldığı ya da gizli yenildiği bir dönemden, bugün TikTok'ta ne yenildiğinin ya da yenileceğinin “*ağız şapırdatarak*” teşhir edildiği bir sürece gelinmiştir. Yerleşik dilde sıkça kullanılan: “*Alan var alamayan var*” ifadesi unutulmuş; son zamanlarda yiyip içtiklerini göstermekten sakınmayan bireylerin TikTok'taki varlığı dikkat çekmiştir. Mecra, bireylerin pişirdiklerini ve yediklerini gösterme çabasının izdüşümüne dönüşmüş; böylelikle tükettikleriyle görünür hale gelen bir grup ortaya çıkmıştır.

5.4. Cinselliğin Sergilenmesi

Cinsellik biyolojik düzeyde neslin devamlılığının sağlanması, psikolojik ve fiziksel düzeyde ise insanın sevmek, sevilmek gibi arzularının tatmin edilmesidir. Oldukça normal ve mahrem bir eylem olarak kabul edilen cinselliğe ilişkin özel anlar TikTok'ta bazı kullanıcılar tarafından seyirlik hale getirilmektedir. Görsel 4'te TikTok mecrasında daha

fazla takipçi ve hediye kazanmak uğruna insanın en mahrem anlarından olan cinsellik anlarının, kimi kullanıcılar tarafından bir malzeme olarak kullanıldığı görülmekte ve bu anlar kahkaha ya da erotik seslerle kullanıcılara iletilmektedir. Vatandaş'a göre (2020, s. 442-444), cinsellik mahremiyetin önemli unsurlarından birisi olup insani bir duygu olan utanç duygusu ile iç içe geçmiş ve çıplaklıkla ilişkilendirilerek mahrem kabul edilmiştir. Toplumun devamlılığını sağlayan cinsellik, insanda içgüdüsel olarak vardır. Fakat cinselliğin kontrol edilmemesi durumunda toplumsallığı tehdit edici yönleri baskın hâle geldiğinden, bu eylem toplumsal anlamda mahrem kabul edilerek özel alanla sınırlandırılmıştır.

Görsel 4. Cinselliğin Seyirlik Hale Gelmesi

Kaynak: TikTok

Gündelik yaşamda mahrem sayılan cinsellik, TikTok'ta diğerler kullanıcıların seyrine sunulmuş (Görsel 4); bu durum, mecrada cinsellik mahremiyetine ilişkin sınırların aşıldığı düşüncesini ortaya koymuştur. Farklı yaş gruplarından kişilerin kullanıcı olduğu TikTok'ta çocuklar da yer almakta ve bu tür içerikler özellikle onlar açısından son derece zarar verici olarak kabul edilmektedir.

Bu mecrada insan cinselliğinin yanı sıra hayvanların çiftleşme anları da sergilenmektedir. Gülünç video ve seslendirmelerle kayda alınan o anlar, çoğunlukla alaycı ifadelerle yorumlanmış, yakın açılardan çekilen görüntülerle hayvanların mahremiyetinin ihlal edildiği anlar gözler önüne serilmiştir. Görüldüğü üzere utanma duygusunun yok olduğu, her şeyin açık bir biçimde yaşandığı bu mecrada cinselliğe ilişkin anlar kimi kullanıcıların paylaşımlarıyla seyirlik bir malzeme olarak sunulmuştur.

5.5. Meslek Gruplarının Mesleki Mahremiyetlerini Yok Saydıkları Anların Sergilenmesi

Farklı yaş gruplarından insanların kullanıcı veya içerik üretici gibi adlandırılmaları yer aldığı TikTok'ta neredeyse her meslekten bireyleri görmek mümkündür. Bilindiği üzere polis, asker, öğretmen, doktor, hemşire, akademisyen, savcı gibi meslek grupları çoğunlukla devlet memuru sıfatında görev yapmaktadır. Dolayısıyla bu vazife kendilerine birtakım sorumluluklar yüklemektedir.

Görsel 5. Mesleki Mahremiyetin Yok Sayılması (Kaynak: TikTok)

Kaynak: TikTok

TikTok'ta insanlar meslek üniformaları ile dans etmekte, taklitler yaparak gülünç duruma düşmekte; bu davranışlarıyla da mesleklerinin itibarını zedeleyebilmektedir. Görsel 5'in birinci ve dördüncü karesinde hayat kurtarmak gibi kutsal bir görevle yükümlü olan sağlık çalışanlarının mesai saatleri içerisinde hasta bakmayı bırakarak dans ettiği ve kendilerini gülünç duruma düşürdüğü anlar yer almaktadır. Bu tür içerikler TikTok'ta oldukça yaygındır.

Görsel 5'in ikinci karesinde kendilerine güvenlik sağlamaları amacıyla verilen silahları sağa sola sallayan polisler vardır. Üstlerindeki üniformalarla silahlarını sallayarak görevde olduklarına dair video çeken polisler, şapkalarını yan takarak da komik ve eğlenceli oldukları mesajını vermek istemekte fakat bu davranışlarıyla mesleklerinin ciddiyetine gölge düşürmektedirler. Görsel 5'in üçüncü karesinde ise disiplinsiz bir biçimde masada uyuklayan bir asker ve ona rahat tavırlarla sopa ile vuran başka bir asker vardır. Bilindiği üzere toplumda polislik ve askerlik oldukça ciddi ve saygın meslekler olarak kabul edilmektedir.

Bazı kişilerin bu tarz laubali davranışları üzerlerindeki üniformalarla sergilenmesi mesleklerin gerektirdiği ciddiyete ilişkin algıyı sarsabilecek nitelikte görülmektedir. Aydın'ın da belirttiği gibi, davranışlarıyla görev ve makamlarını küçük düşürebilen devlet memurları bu ve benzer paylaşımlar esnasında kimlik ve konumlarını da ifşa ederek hem kendilerini hem de toplumu tehlikeye atabilmektedir (Aydın, 2021, s. 85) Ayrıca çalışanlar video çekimleri esnasında masanın üzerinde ya da etrafta unuttukları evrak veya resmi belgelerle kurum mahremiyetini de ihlal edebilmektedirler.

5.6. Siyasi ve Dini Görüşlerin Sergilenmesi

İnsanlar gündelik yaşamlarında çoğu zaman siyasi görüşlerini gizli tutma eğilimi göstermekte, dini inançlarını da kamusal alanlardan ziyade özel alanlarında icra etmektedir. Siyasetin özellikle dost çevresinde gündem olması farklı görüşlerdeki ilişkilerini bozabilecek nitelikte görülmektedir. Dini inançlar ise: "İbadetin gizli olanı makbuldür" düsturundan hareketle icra edilmektedir.

TikTok mecrasında bazı kullanıcıların siyasi görüşlerini ve dini eğilimlerini ifşa ettiği görülmektedir. Kimi kullanıcılar siyasi görüşlerine ilişkin tutumlarını kışkırtıcı içeriklerle yayınlamakta; bunu yaparken de toplumda nefret söylemini körüklemektedirler. Bazı kullanıcılar ise dini meseleler üzerinden mizah üretmek adına; namaz kılma, oruç tutma, cenaze törenlerinin gerekliliklerini yerine getirme gibi ibadetleri kullanmaktadır.

Görsel 6. Siyasi ve Dini İnançlar

Kaynak: TikTok

Popüler olmak adına sergilenen bu davranışlar “halkın bir kısmının benimsediği dini değerleri alenen aşağılama ve göz ardı etme olarak nitelendirilmektedir. Bu tür paylaşımların ardından mecralarda başlayan linçte birlikte bireylerin paylaşımları daha çok yayılmakta ve izlenme oranlarının da bu yönde arttığı görülmektedir. Bireylerin desteklediği siyasi görüşler ve dini inançlar mahrem olarak nitelendirilen değerler arasında yer almaktadır. Dini ve toplumsal değerleri aşağılayıcı paylaşımlar yapmak hem kişinin kendi mahremini hem de toplumun mahremini ifşa etmek olarak değerlendirilmektedir” (Aydın, 2021, s. 80).

5.7. Kişisel Bakım Yapılan Anlarının Sergilenmesi

Kişisel bakım, bedendeki salgı ve atıkların temizlenmesiyle kişinin rahatlamasını sağlamaktadır. İnsanların rutin yaşamlarında mahrem olarak kabul edilen bu eylem, TikTok'ta seyirlik hale getirilmiştir. Görsel 7'de yer alan insanlar gönüllü olarak kişisel bakım anlarına ilişkin videolarını paylaşmıştır. İlk görselde kendisine ağda yapılan bir erkektir. İçerik: “Çok izlenen videonun devamı” bilgisiyle paylaşılmış, bu videonun yayınlanmasındaki amaç, ifade edildiği gibi yeniden çok izlenmek olarak belirlenmiştir. Video esnasında gülme, kahkaha atma gibi eylemler ön plana çıkarılmış, çok eğlenceli bir iş yapıyormuş hissiyle mahrem anlar deşifre edilerek video sonlandırılmıştır.

Görsel 7. Kişisel Bakımda Mahremiyetin Yitimi

Kaynak: TikTok

İkinci görselde “ürünün reklamını yapmak” amaçlanmıştır. Kadın yeni nesil iğneli epilasyon yöntemini takipçilerine uygulamalı olarak göstermiş, kadının özel bölgelerine uygulanan işlemin gösterilmesi mahremiyet algısının dönüşümü olarak düşünülmüştür. Üçüncü görselde ise: muhafazakâr yaşam biçimine sahip olduğu düşünülen bir kadının,

kişisel bakım anlarını takipçilerine gösterdiği kare yer almaktadır. Gerçek yaşamda güzellik merkezlerinin gözlerden uzak yerlerinde yapılan bakım eylemi, “*Neler çektiğimizi bilin istedim*” ifadesiyle paylaşılmış; bu durum da kişisel bakım anının TikTok’ta gönüllü olarak teşhir edildiğine başka bir örnek olmuştur. Ayrıca bu mecrada bazı kullanıcılar tarafından bebeklerin altının değiştirildiği ya da pudralandığı anlar gösterilmiş, yaşlıların bakımları mizahi bir malzeme olarak sunulmuştur. Gerçek yaşamda mahrem kabul edilen bu eylemler kamusal alan oluşturma özelliği taşıyan TikTok’ta açık bir biçimde sergilenir hale gelmiştir.

5.8. Çocukların Gülünç Duruma Düşükleri Anların Sergilenmesi

Günümüz çocukları doğdukları andan itibaren sosyal mecralarda dijital ayak izleri bırakmaktadır. Sosyal medyada ebeveynler çocuklarının video ve fotoğraflarını sıklıkla paylaşmakta; genellikle de bu paylaşımlara olumlu geri bildirimler almaktadırlar. “*Beğenilme*”, “*takip edilme*” “*yorum alma*” ve “*fenomen olma*” gibi amaçlarla yapılan paylaşımlar, çocuklar hakkında daha fazla bilginin dolaşıma sokulmasına neden olmaktadır. Yetişkinler karşısında savunmasız ve korunmaya muhtaç olan çocukların, ebeveynlerinin kendilerine ilişkin sosyal medya paylaşımları üzerinde hiçbir denetimi ve söz hakları olmadığı gibi yapılan paylaşımların ilerleyen yıllarda onları mutlu edip etmeyeceği de hesaba katılmamaktadır.

Görsel 8. Mahremiyeti İhlal edilen çocuklar

Kaynak: TikTok

Görsel 8’in birinci karesindeki çocuk, babası tarafından TikTok’ta yemek yemesiyle ön plana çıkarılmış; fazla yemek yemesi mizahi bir unsur olarak sunulmuştur. Zaman içerisinde çocuk da bu içeriklere uygun davranmaya başlamış ve: “*Yedikçe yiyesim geliyor*” ifadelerini kullanarak tüm ailenin yiyeceği yemeği kendisinin tek başına yiyeceğini iddia eder hale gelmiştir. Bu esnada çocuğun fiziksel görünümüyle ilgili yorumlar yapılmaya başlanmış, çocukla alay edilen sözler videonun yorum kısmında kayda geçmiştir. “*Şişko, az ye, patlayacaksın, seni doyurmak zor*” gibi ifadeler bu alaycı sözlere örnektir. Rencide olduğunun farkında olmayan bu çocukla üçüncü karede yer alan çocuk aynı kaderi paylaşmıştır. O da “*şişman*” olmasıyla ön plana çıkarılmış; “*Kızlar tarafından reddedilmek beni bu hale getirdi*” ifadesiyle yapılan paylaşımın yorum kısmında, çocuğun dış görüntüsüyle alay edilen cümlelerin olduğu görülmüştür. Paylaşımın toplumdaki kilolu olmak bir reddedilme gerekçesi olarak dolaşıma sokulmuştur. Görsel 8’in ikinci karesinde ise küçük bir kız çocuğunun tuvaletini yaptığı anlarda çıkardığı ses ve yüz ifadesi kayda alınmış ve bu mecrada yayınlanmıştır. Görüntüleri çeken çocuğun babasıdır. Baba çekim esnasında kahkaha atarak çocuğunun tuvaletini yaptığı mahrem anını bir mizah unsuru haline getirmiştir. İlerleyen yaşlarda çocukların bu içeriklerden rahatsız olacağı aşikârdır. Dolayısıyla bu ve benzer paylaşımlarla çocuk mahremiyeti TikTok’ta adeta yok sayılmıştır.

Sonuç

Sosyal medya gündelik yaşamın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesiyle dikkat çekmektedir. Neredeyse her yaştan ve gelir düzeyinden insanın var olduğu bu mecralar toplumun şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Çünkü sosyal medya inançları, değerleri, mahremiyete bakış açısını ve diğer insanlarla kurulan ilişkileri de değiştirip dönüştürmektedir.

Sosyal ağlar zaman içerisinde mahremiyete ilişkin sınırların ortadan kalmasına ve ihlallerin yaşanmasına neden olmuştur. Bir zaman önce insanların gizli kalmasını istediği pek çok unsur, bu mecrada gönüllü olarak sergilenir hale gelmiştir. Bu tekrar eden davranışlar mahremiyet meselesini yeniden gün yüzüne çıkarmış, bu çalışmada da TikTok'taki mahremiyet algısının geçirdiği dönüşüm ele alınmıştır.

TikTok kullanıcılarına ürettikleri içeriklerle yeni bir benlik inşa etme imkânı sunmuştur. Böylelikle takdir görme, beğeni alma ve onaylanma ihtiyaçlarını giderebilecekleri benlikleri kurgulayan bireyler ortaya çıkmıştır. Bu tür bireyler şöhret olmak, takipçi sayısını artırmak ve hediye almak (dolayısıyla para kazanmak) gibi amaçlarla mahremiyetlerini hiçe saymışlardır. Araştırmayla bireylerin cinsel yaşamlarını, evlerini, çocuklarının ve hayvanlarının özel anlarını, yiyeceklerini, gelirlerini ve iş yerlerini konu edinen paylaşımlar yaptığı görülmüştür. Tüm bunlardan yola çıkılarak gündelik yaşamda başkalarının görmesinden ya da konuşmasından sakınılan pek çok durumun ve konunun bu mecrada rahatlıkla sergilendiği sonucuna varılmıştır. Videolarda hiçbir sebep yokken ağlayan-gülen, çılgık atan, dans eden, uyuyan, gaz çıkaran insanlara rastlanmış; kendilerini küçük düşürmek pahasına bu davranışları sergilemeleri kabul edilemez olarak düşünülmüştür.

Çıplaklığın, küfrün, cinselliğin meşrulaştırılması, kazancın ve yenilen yemeklerin gözler önüne serilmesi, mesleki itibarla uyuşmayan davranışların sergilenmesi, ibadetin bir gösteriş haline dönüşmesi, siyasi görüşün açık bir biçimde ifade edilmesi, dini değerlerle ilgili mizah yapma çabası, çocukların mahremiyetinin ihlal edilmesi gibi unsurlar bu mahremiyet algısındaki dönüşümün en somut göstergeleri olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak mahremiyet anlayışındaki değişim sosyal medya araçlarının devreye girmesiyle başlamış olsa da büyük değişim TikTok'ta zirveye çıkmış ve mahremiyete ilişkin yaygın algılar ve kabuller bu mecrada adeta yok olmanın eşiğine gelmiştir.

TikTok'un toplumun ahlakını bozduğuna, toplumu yozlaştırdığına ve toplumsal dinamiklere zarar verdiğine ilişkin düşünceler birçok platformda ifade edilmekte (Aydın, 2021, s. 87); platformun mahremiyet algısına ilişkin ortaya çıkardığı dönüşümün toplumsal ve kültürel açıdan son derece yıkıcı olduğu tartışılmaktadır. Bu bağlamda özellikle son zamanlarda TikTok mecrasının kapatılmasına ilişkin görüşler toplumdaki farklı gruplar tarafından sıkça dile getirilmektedir. Fakat mecranın kapatılmasıyla mahremiyet algısının dönüşümü neticesinde ortaya çıkan sorunlar çözülmeyecektir. Çünkü TikTok diğer sosyal medya uygulamalarının sadece bir benzeri ya da geliştirilmiş halidir. Burada asıl yapılması gereken mahremiyete ilişkin toplumsal bakış açısının sınırlarını belirginleştirerek konuya dair farkındalık yaratmaktır. Ayrıca bu bağlamda toplumdaki farklı yaş gruplarına uygun ve eş zamanlı olarak mahremiyet, sosyal medya kullanımı ve sosyal medya mahremiyeti eğitimlerini vermektir.

Extended Abstract

The possibilities offered by the new media undoubtedly affected people's lives deeply and allowed them to develop. In particular, the channels called social media allowed people to be informed about events and phenomena; and with the posts that could

be shared at any time and any place, interpersonal communication increased all around the world. Alongside the opportunities presented by social media, the newly emerged social platforms have changed people's views on privacy while affecting their thoughts and attitudes.

With its interactive aspect that is suitable for various sharing, social media is one of the places that most damages the perception of privacy. Users share almost all of the details of their lives with the masses, regardless of whether they are important or not, due to the infrastructure of social media that allows the sharing of photos, videos, and texts, and they see no strangeness in this. It has become indispensable for users to share all aspects of their lives on social media, such as table photos of dinner invitations, coffee photos that have become a phenomenon, photos of books that represent studying, location tags of places they visit, or photos of users they follow. They want to convey messages like "I am here, I am alive, I am active on social media, my life is not an ordinary life" through this content. What happens in these channels where online active identities are formed is taken so seriously that people are frequently alienated from their real lives (Akgül and Hekimoğlu Toprak, 2019: 80-81).

Nowadays, with social media channels, people envy the lives of celebrities and their desire to be in front of an audience to live like them and be like them. It is not enough for people to interact in a limited space; everything seen on this channel is imitated with the thought of "I can do it too" (Aydn, 2021: 75). Although the process called communication in social media occurs virtually, this channel changes the emotions, thoughts, expectations, and lifestyles of individuals. For this reason, social media channels have the power to cause social change over time.

These channels, which have people of almost all ages and income levels, play an important role in shaping society because social media changes and transforms beliefs, values, perspectives on privacy, and interpersonal relationships. Privacy is defined as the things a person does not want to share with other people in their private life or living space. It is an individual right and is also included in the law. Although the lines of privacy which are different based on culture and society, cannot be drawn clearly, they have aspects that need to be accepted by everyone. For example, in many societies, full body disclosure is perceived as an invasion of privacy. Many behaviors, approaches, or beliefs kept hidden or not featured due to privacy concerns, have started to be exhibited for being viewed more on TikTok (a social media platform) and receiving gifts by gaining followers. The users share a lot of information regarding their private lives to be liked and approved by their followers and to say, "I am here." Relationship status, religious beliefs, political views, family life, body image, the places they visit, and the things they eat, or drink are the ones that come to the forefront the most, and the posts shared by users in different age groups increase day by day.

TikTok, one of the most popular social media tools in recent years, has received and continues to receive widespread attention in Türkiye and around the world. People presenting segments of their daily lives on this channel can be viewed at anytime and anywhere. This subject of being watched and watching has brought the issue of privacy to the forefront once more, and the transformation of the perception of privacy in TikTok is discussed in this study. This study aims to present how privacy has disappeared on the social media platform called TikTok. 25 TikTok posts, which were considered to be the best representations of the study universe, were determined in line with the purposeful sampling and examined with descriptive analysis.

According to the findings of the study, people share their sexual lives, their homes,

the lives of their children and pets, and their workplaces. As a result, many situations that are avoided in everyday life are easily displayed in this medium. People were seen in the videos crying, laughing, screaming, dancing, sleeping, and gasping for no apparent reason, and it was considered unacceptable that they did so at the expense of humiliating themselves.

TikTok has given its users the opportunity to create a new self through the content they post. Thus, in this medium, individuals who construct their selves to meet their needs for being appreciated, liked, and approved have emerged. Such people have ignored their privacy to achieve fame, increase the number of followers, and receive gifts (thereby making money). Nudity, swearing, sexuality, displaying incomes and food consumed, behavior incompatible with professional dignity, the transformation of worship into a demonstration, open expression of political opinion, the effort to make humor about religious values, and the violation of children's privacy have been determined as the most concrete indicators of the transformation in this perception of privacy. As a result of this study, it was revealed that people share their sexuality, their bodies, their income, their food, their children, etc. on this platform, ignoring the issue of privacy. To summarize, the perception of privacy on TikTok has disappeared rather than experiencing a transformation.

Kaynakça

- Akgül, M. ve Hekimoğlu Toprak H. (2019). Sosyal ağlarda mahremiyetin dönüşümü: Instagram örneği. *Online Academic Journal of Information Technology*, 10(38), 75-114.
- Algül, A. (2018). Sosyal ağ kullanıcılarının “abartılı paylaşım”, “benlik sunumu” ve “mahremiyet tüketimleri”. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 13(49), 21-44.
- Aydın, B. (2021). Mahremiyet algısının çöküşü: TikTok uygulaması örneğinde bir inceleme. *Uluslararası Sosyal Medya ve İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 71-89.
- Aydın, M. (2009). Mahremiyet ve örtünmenin dönüşümü. *Eskiyeşi*, 1(12), 61-67.
- Barım, İ. (2021). Toplumsal cinsiyet bağlamında öteki'nin temsil mecrası olarak TikTok. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Bennett, L. (2009). Reflections on privacy, identity and consent in on-line services. *Information Security Technical Report*, 14(3), 119- 123.
- Budak, H. (2016). Yeniçağ yeni medya ve mahremiyetin yeni sınırları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Değer, K. (2018). Mahremiyetin sosyal medyada kullanımı: magazin dünyası üzerinden bir inceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 1(70), 166-176.
- Erdem, H. (2015). *Mahremiyet, iffet ve hayâ ilişkisi*. Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu Bildiri Kitabı, 27-29 Mart 2015, Ordu: Ceylan Ofset.
- Gasset, O. (2017), *İnsan ve herkes*. (Çev. N. G. Işık). İstanbul: Metis Yayınları.
- Göle, N. (2010). *Modern mahrem*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gül Ünlü, D., Kuş, O., Göksu, O. (2020). Videolarda gerçek hayattaki gibi değilim, rol yapmaktayım: TikTok kullanıcılarının benlik performansları üzerine bir inceleme.

Intermedia International e-Journal, 7(12), 115-128.

- Karaaziz, M. ve Atak, İ. E. (2013). Narsisizm ve narsisizmle ilgili araştırmalar üzerine bir gözden geçirme. *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(2), 44-59.
- Kırık, A. M. (2013). Gelişen web teknolojileri ve sosyal medya bağımlılığı. Ali Büyükaslan ve Ali Murat Kırık (Ed.), *Sosyal Medya Araştırmaları 1*. (s.69-106). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kokolakis, S. (2017). Privacy attitudes and privacy behaviour: A review of current research on the privacy paradox phenomenon. *Computers & Security*, (1)64, 122-134. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2015.07.002>, Erişim Tarihi: 19.06.2021.
- Laurie, G. T. (2002). *Genetic privacy: A challenge to medico-legal norms*. New York: Cambridge University Press.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Porteous, J. D. (1976). Home: the territorial core. *Geographical Review*, 66(4), 383-390.
- Şaşman Kaylı, D. (2015). Medyanın toplumsal cinsiyetle ilişkisi: tempo dergisinde beden temsilleri. Fatma Zehra Fidan, Duygu Alptekin (Ed.), *Kadın Bedeni ve İstismarı*. (s.143-169). İstanbul: Opsiyon.
- Semiz Türkoğlu, H. (2018). Sosyal medya üzerinden mahremiyet farkındalığı ve değişimin ölçümlemesine yönelik bir araştırma. *Istanbul University Journal of Communication Sciences*, 54(1), 163-189.
- Sennett, R. (2016). *Kamusal insanın çöküşü*. (Çev. S. Durak ve A. Yılmaz). İstanbul: Ayrintı Yayınları.
- TikTok (2022). <https://www.tiktok.com/tr-TR/>, Erişim Tarihi: 27.06.2022- 27.07.2022.
- Taylan, A. (2015). Nitel ve nicel araştırmalarda evren ve örneklem) seçimi ve sorunlar. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler*. (s. 47-84). Konya: Literatürk.
- Türk Dil Kurumu (2022). <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 22.07.2022.
- Vatandaş, S. (2020). Mahremiyetin dönüşümü ve iletişim araçları. *Humanitas*, 8(16), 437-458.
- Yüksel, M. (2009). Mahremiyet hakkına ve bireysel özgürlüklere felsefi yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(1), 275-298.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.